

Originalni naučni rad
UDK 581.526.54 (497.1)

VLADIMIR STEVANOVIĆ, SLOBODAN JOVANOVIĆ

VIOLO GRISEBACHIANAE–SAXIFRAGETUM, NOVA HAZMOFITSKA ZAJEDNICA NA KREČNJACIMA ŠARPLANINE

Institut za botaniku i botanička bašta,
Prirodno–matematički fakultet, Beograd

Stevanović, V., Jovanović, S. (1988): *Viola grisebachianae–Saxifragetum*, the new chasmophytic community on the limestone of Šara mountain. — Glasnik Instituta za botaniku i botaničke bašte Univerziteta u Beogradu, Tom XXII, 131–139.

The chasmophytic community *Viola grisebachianae–Saxifragetum*, ass. nova was established and phytocoenologically analyzed on the limestone rocks of the glacial cirque Piribeg, on Šara mountain. The community is divided into two subassociations *typicum* and *dryal sum*, regarding the rocks compactness and exposure of the habitats.

The study includes analysis of floral elements, life forms as well as comparison with other, similar, chasmophytic communities.

Key words: limestone chasmophytic vegetation, high–mountain vegetation, endemic and relic plants, Šara mountain

Ključne reči: krečnjačka hazmofitska vegetacije, visokoplaninska vegetacija, endemične i reliktno vrste, Šarplanina.

UVOD

Hazmofitska vegetacija je, kako ekološki tako i fitogeografski verovatno jedna od najinteresantnijih vegetacija na Balkanskom poluostrvu. Ovakve karakteristike vegetacije stena proizilaze iz specifičnih osobina staništa (tip stene, nagib, ekspozicija, nadmorska visina, izloženost vetru, kompaktnost stena, itd.) s jedne, i neobično velikog florističkog diverziteta, s druge strane. Hazmofitska vegetacija upravo iz tih razloga odlikuje se velikom individualnošću svojih sastojina i naravno, velikim brojem zajednica koje se smenjuju na veoma malim prostorima.

Uprkos činjenici da je do sada, zahvaljujući pre svega radovima autora kao što su Horvat (1930, 1935–39), Horvat et al. (1974), Quezel (1964, 1967), Lakušić (1968) i drugi, opisan veoma veliki broj hazmofitskih zajednica i viših sintaksonomskih jedinica, još uvek ne možemo u potpunosti biti zadovoljni stepenom istraženosti ove neobično interesantne vegetacije.

Hazmofitsku vegetaciju Šarplanine istraživao je Horvat (1935, 1936, 1974) ali pretežno na krečnjačkim partijama ovog velikog masiva, dok je Rajevski (1960) detaljno fitocenološki ispitivao planinske pašnjake severnog dela Šarplanine. Naša istraživanja visokoplaninske vegetacije i flore, koja se obavljaju duži niz godina, pokazuju da je vegetacija stena ne samo interesantna već i florističko–cenološki veoma složena.

Ovom prilikom zadržaćemo se na jednoj, po našem mišljenju veoma značajnoj ali, istovremeno, u florističko–cenološkom smislu vrlo indikativnoj zajednici ne samo Šarplaninske, već i čitave hazmofitske vegetacije centralnog dela Balkanskog poluostrva.

MATERIJAL I METODIKA

Fitocenološka istraživanja visokoplaninske flore Šarplanine obavljena su standardnom metodom Ciriško–monpelijerske škole (Braun–Blanquet, 1951). Analiza flornih elemenata istraživane zajednice izvršena je na osnovu podela Walter & Straka (1970) dopunjene od strane Landolt, Hess et Hirzel (1967–1972). Životne forme biljaka date su prema Ellenberg i Muller–Dambois (1967).

REZULTATI I DISKUSIJA

Detaljnou fitocenološkom analizom vegetacije koja obrasta krečnjačke stene nagiba 45°–85°, u visinskom dijazonu od 2230–2280 m.n.v., na severnim stranama glacijalnog cirka Piribeg (lokalitet Crvene Karpe), tokom jula meseca 1989. godine, utvrđeno je prisustvo nove hazmofitske zajednice *Viola grisebachiana*–*Saxifragetum* (Tab. 1). Krečnjačke stene u cirku okružene su u višim delovima i u valovu silikatima, tako da opšti karakter vegetacije i flore ovoga cirka ima izuzetno složen karakter zbog mešanja bazifilnih i acidofilnih vrsta na veoma malim prostorima.

Osnovni edifikatori vegetacije stena u cirku su različite vrste roda *Saxifraga*, po kojima je, inače, čitava visokoplaninska flora Šarplanine najbogatija na celom Balkanskom poluostrvu. Vrsta *Saxifraga sempervivum* i *Saxifraga scardica*, kao bazifilne, ističu se brojnošću i pokrovnošću u odnosu na druge vrste ovoga roda, ne samo u analiziranoj zajednici već i na drugim delovima cirka u kome dominiraju krečnjaci. Pored njih, u florističko–fitocenološkom smislu veoma je značajna vrsta *Viola grisebachiana* koja čitavoj zajednici daje poseban izgled naročito u vreme cvetanja.

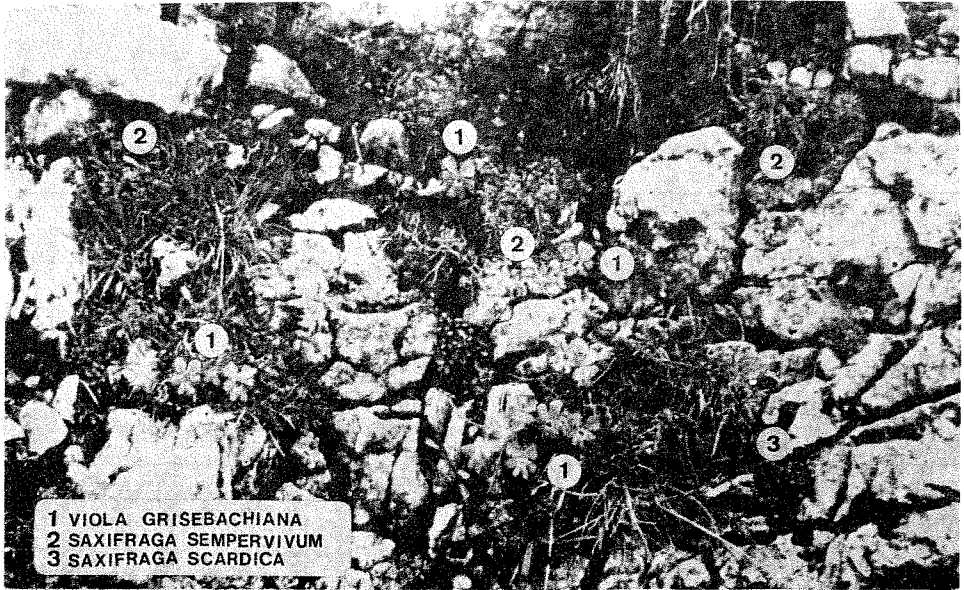
Potpuni karakteristični skup zajednice *Viola grisebachiana* – *Saxifragetum* začinjavaju vrste: *Saxifraga sempervivum*, *Saxifraga scardica*, *Viola grisebachiana*, *Carex laevis*, *Sesleria coerulans*, *Saxifraga oppositifolia* i *Aster alpinus* koje, s obzirom na visok stepen prisutnosti (IV i V), u najvećoj meri fiziognomski karakterišu ovu zajednicu.

U odnosu na kompaktnost stene i eksponiranost terena, zajednica je diferencirana na dve subasocijacije: *typicum* (snimak 1–5) koja je razvijena na relativno razdrobljenim krečnjačkim stenama zapadne–severozapadne ekspozicije (sl. 1) i *dryatosum* (snimak 6–10) koja obuhvata „police” krupnih, pretežno severno eksponiranih, krečnjačkih blokova (sl. 2).

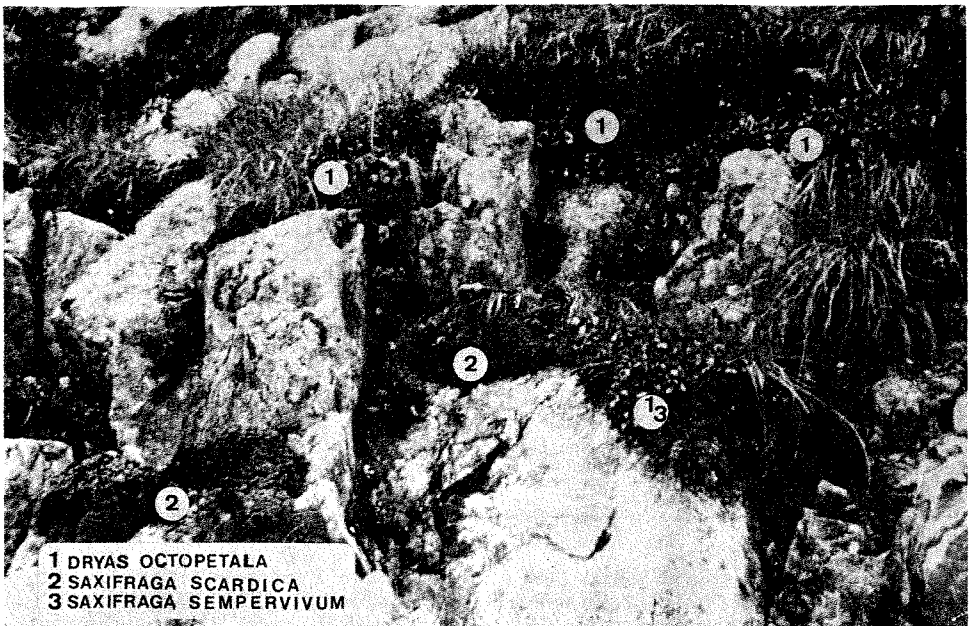
Tab. 1. – *Ass. Viola grisebachiana*–*Saxifragetum* ass. nova

Živote forme (Life forms)	Subasocijacija Subassociation	typicum					drytosum					Stepen prisutnosti (Presence class) Floral element (Floral elements)	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
	Redni broj snimka The number of sample												
	Nadmorska visina (m) Altitude	2230	2260	2260	2260	2260	2280	2280	2280	2280	2280		
	Veličina površine (m ²) Size of the sampled area	9	9	6	6	9	9	9	9	10	9		
	Nagib terena (n°) Slope	85	45	55	65	70	85	85	85	85	70		
	Ekspozicija Exposition	NW	W	NW	W	NNW	NNW	NNW	NNW	N	NW		
	Geološka podloga Geological substratum	Krečnjak (limestone)											
	Opšta pokrovnost (%) Covering	35	65	60	30	70	50	30	40	40	80		
	Karakteristična kombinacija vrsta Characteristic species composition												
Ch herb. pulv.	<i>Saxifraga sempervivum</i> C. Koch	1,3	2,4	2,3	1,3	2,3	+1	+1	+2	+1	+2		V S–P end.
Ch herb. pulv.	<i>Saxifraga scardica</i> Griseb.	1,2	+1		+1		2,3	2,4	1,2	2,3	1,2		IV S–P end.
H semiros.	<i>Viola grisebachiana</i> Vis.	1,3	2,3	1,3	1,3	1,3		+1	+1	+1	+1		V S–P end.
H caesp.	<i>Carex laevis</i> Kit.	1,2		1,3	1,3	1,2	1,3	+1	+2	1,3	1,3		V SJEP
H caesp.	<i>Sualeda coeruleans</i> Friv.	1,3	1,2		+2	+2	+2	+2	2,3	1,2	+1		V K–B
Ch herb. semipulv.–rept.	<i>Saxifraga oppositifolia</i> L.		+1	2,3	+1	+2			+2	1,2	+2		IV A–A
H scap.	<i>Aster alpinum</i> L.		+1		+2	+1	+1	+1		+1			IV A–A
	Diferencijalne vrste Differential species												
H scap.	<i>Achillea atrata</i> L.		+1	1,2	1,3	+1	+2						III SJEP
H scap.	<i>Rumex nivialis</i> Hegetschw.			1,3	1,2	+1	1,2						II Alp. Balk.
Ch herb. scap.	<i>Asplenium fissum</i> Kit.	+2	1,2	+2	+1								II SJWP
Ch herb. semipulv.	<i>Draba scardica</i> (Gris.) Deg. & Dorf.		+1	+1	+1	+1							II S–P end.
Ch herb. rept.	<i>Cardamine carnosae</i> Waldst. & Kit.	+1	+1	+1		+1							II Zap. Balk.
H rept.	<i>Tirifolium repens</i> L. var. <i>ochranthum</i> E.J. Nyarady		+2	1,2	1,2	+2							II Evr. Sib.
H ros.	<i>Plantago atrata</i> Hoppe					+1	+2						II SJEP
H scap.	<i>Phyteuma spicatum</i> L.		+1	+2		+1							II SJEP
H semiros.	<i>Draba corabensis</i> Kumm. et Deg.	+1		+1		+2							II End. lok.
Ch herb. semipulv.	<i>Silene pusilla</i> W. et K.		+1	+1									II SJEP
Ch herb. rept.	<i>Veronica aphylla</i> L.		+1	+1									II SJEP
Ch frut. rept.	<i>Dryas octopetala</i> L.						3,4	2,2	3,4	3,4	3,5		II A–A
Ch herb. semipulv.	<i>Salix reticulata</i> L.						+2	1,2	1,1	2,2	1,1		III A–A
Ch herb. semipulv.	<i>Trifolium noricum</i> Wulfen						+2	+2	+2	+1	+2		III SJEP
G rhiz.	<i>Polygonum viviparum</i> L.					+2	+1		+2	+2	+2		II A–A
Ch frut. rept.	<i>Salix retusa</i> L.						1,2	1,2	2,2	+1			II SJEP
H ros.	<i>Gentiana verna</i> L.						+1				+1		II SJEP
	Ostale vrste Other species												
Ch herb. semipulv. rept.	<i>Arabis alpina</i> L.		+1	+1	+1					+1	+1		III A–A
T f. succ.	<i>Sedum annuum</i> L.			+1	+1			+1					III A–A
Ch herb. scap.	<i>Asplenium trichomanes</i> L.	+1	+1	+1				+1	+1		+1		III Kosmog.
Ch herb. semipulv. rept.	<i>Saxifraga aizoides</i> L.	1,2					1,1			1,2	+2		II A–A
Ch suff. rept.	<i>Helianthemum alpestre</i> (Jacq.) De.	+1								+2	+2	1,2	II SJEP
Ch herb. semipulv.	<i>Saxifraga paniculata</i> Miller				+2	+2				+2			II A–A
H scap.	<i>Campanula scheuchzeri</i> Vill.		+1					+1					II SJEP
Ch f. succ.	<i>Sedum dasycyllum</i> L.							+1		+1			II Subm.
H semiros.	<i>Gnaphalium supinum</i> L.		+2	+2									I A–A
H semiros.	<i>Ranunculus crenatus</i> Waldst. et Kit.		+1			+2							I K–B
H semiros.	<i>Doronicum columnae</i> Ten.			+1		+1							I SJEP
Ch herb. rept.	<i>Galium anisophyllum</i> Vill.				+1	+1							I SJEP

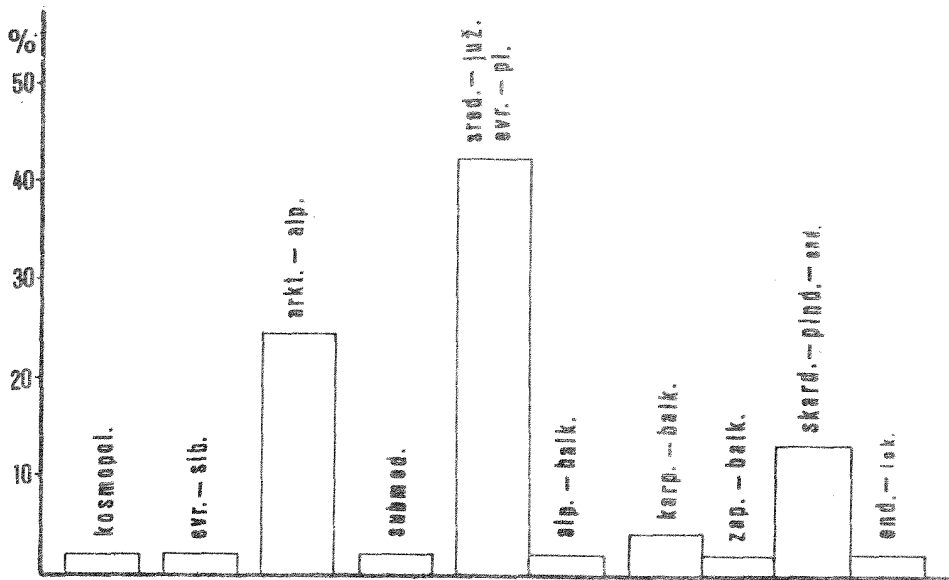
Vrste zabeležene samo u jednom snimku (The species occur in one sample only): Sn. 1. – H ros. *Plantago argentea* CHAIX (+2) SJEP, Ch suff. rept. *Thymus albanus* H. BRAUN (+2) S–P end.; Sn. 3. – Ch herb. pulv. *Saxifraga coryophylla* GRIS. (+1) S–P end. H semiros. *Ranunculus montanus* WILLD. (+1) SJEP; Sn. 4. – H scap. *Linum capitatum* KIT. (+2) SJEP, H scap. *Ligustricum muthelinae* (L.) CRANTZ (+1) SJEP; Sn. 5. – H scap. *Pedicularis verticillata* L. (+1) A–A; Sn. 8. – H scap. *Senecio rupestris* WALDST. (+) SJEP

Sl. 1. – Stanište zajednice *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum* subass. *typicum*
Habitat of the community *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum* subass. *typicum*

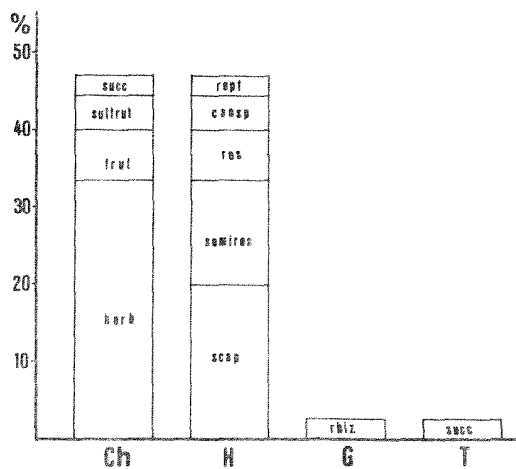

Sl. 2. – Stanište zajednice *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum* subass. *dryatosum*
Habitat of the community *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum* subass. *dryatosum*

Sl. 3. — Arealni spektar zajednice *Violo grisebachianae-Saxifragetum*
 Chorological spectrum of the community *Violo grisebachianae-Saxifragetum*

Floristički elementi (floristic elements): kosmopol. (cosmopolitan), evr.-sib. (euro-siberian), arkt.-alp. (arctic-alpine), submed. (submediterranean), sred.-juž. evr.-pl. (middle-south-european-mountain), alp.-balk. (alpine-Balkan), karp.-balk. (Carpathian-Balkan), zap.-balk. (west-Balkan), skard.-pind.-end. (Scardo-Pindian endemic), end.-lok. (local endemics of Šara mountain).

Sl. 4. — Spektar životnih formi zajednice *Violo grisebachianae-Saxifragetum*
 Life-forms spectrum of the community *Violo grisebachianae-Saxifragetum*

Među diferencijalnim vrstama subasocijacije *typicum* visokim stepenom prisutnosti kao i velikom pokrovnom vrednošću posebno se ističu vrste *Rumex nivalis* i *Achillea atrata*, dok je glavno obeležje subasocijacije *dryatosum*, pored dominantne i karakteristične vrste *Dryas octopetala*, značajno prisustvo visokoplaninskih poleglih vrba *Salix reticulata* i *Salix retusa*.

Opšta karakteristika florističkog sastava zajednice, koja se može videti iz priloženog spektra florinih elemenata (sl. 3), jeste značajno učešće glacijalnih elemenata arkt–alpijskog rasprostranjenja (25,0%) s jedne i endemičnih elemenata sarsko–pindskog (13,6%) i lokalnog (2,3%) rasprostranjenja, s druge strane. Pored ovih elemenata, značajno je učešće i alpskih vrsta u širem smislu, odnosno srednje–južnoevropsko planinskih vrsta (43,1%), koje sačinjavaju jezgro ne samo ove zajednice, već i čitave šarplaninske visokoplaninske flore i vegetacije.

Potpuniju sliku o ekološkim uslovima i karakteru staništa zajednice *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum* pruža biološki spektar zajednice (sl. 4) u kome su životne forme hamefita (Ch) i hemikriptofita (H) kodominantne; zastupljene u podjednakom odnosu (47,7% : 47,7%). Životna forma geofita (rizomskih) zastupljena je samo vrstom *Polygonum viviparum*, dok su terofite predstavljene jedino foliozno–sukulentnom vrstom *Sedum annuum*.

Među hamefitama, najbrojnije je zastupljena kategorija zeljastih biljaka (Ch, herb.) pri čemu su jastučasti i polujastučasti oblici ove životne forme kako kvalitativno, tako i kvantitativno najviše prisutni (*Saxifraga sempervivum*, *S. scardica*, *S. paniculata*, *S. oppositifolia*, *S. aizoides*, *Draba scardica*, *Silene pusilla* itd.).

Pored toga, odrvenili, busenasti, puzeći žbunići (Ch frut. rept.) koji u velikoj meri karakterišu opšte ekološke uslove, pre svega, subasocijacije *dryatosum*, zastupljeni su vrstama *Dryas octopetala*, *Salix retusa* i *Salix reticulata*.

Životna forma hemikriptofita predstavljena je, u najvećoj meri, stablovim (H scap.) oblicima (*Aster alpinus*, *Achillea atrata*, *Rumex nivalis*, *Phyteuma spicatum* itd.), kao i polurozetastim (H semiros.) oblicima (*Viola grisebachiana*, *Draba corabensis*, *Gnaphalium supinum*, *Ranunculus crenatus* i drugim).

Na taj način, hamefitsko–hemikriptofitski karakter ove zajednice najbolje ukazuje na ekstremnost klimatskih uslova u kojima se ona razvija ilustrujući, istovremeno, na najbolji način, njen visokoplaninski karakter.

U sintaksonomskom pogledu, asocijacija *Viola grisebachianae* – *Saxifragetum* obuhvaćena je svezom *Saxifragion sempervivi–scardicae* – prov. reda *Potentilletalia caulescentis* B r. – B l. 1926, klase *Asplenieta trichomanes* B r. – B l. 1934.

Analizirajući, radi poređenja, fitocenoze u kojima vrsta *Dryas octopetala* uzima značajno učešće (*Carici–Dryatosum octopetalae* R. J o v. 1955, *Edraiantho–Dryadetum* L a k u š i ć 1967, *Laei – Helyanthemetum alpestris* H t 1930, *Carex laevis–Carex sempervirens* L. R a j. 1960, *Elyno–Edraianthetum serpyllifolii* L a k u š i ć 1967, *Elyno–Edraianthetum alpinii* L a k u š i ć 1967 i druge), zapažamo da se, uglavnom, radi o zajednicama planinskih rudina na krečnjacima koje se, kako u pogledu florističkog sastava, tako i u pogledu karaktera staništa značajno razlikuju od zajednice *Viola grisebachianae*–*Saxifragetum*.

Kao tipičan predstavnik vegetacije krečnjačkih stena visokoplaninskog područja centralnog dela Balkanskog poluostrva, ova zajednica, istovremeno, na najbolji način reprezentuje svu složenost florističkih odnosa u vegetaciji datog područja. Naime, mešanje elemenata koji ulaze u sastav pojedinih zajednica visokoplaninske vegetacije, bilo da je reč o vegetaciji stena ili rudina, osnovna je karakteristika biljnog pokrivača

centralnog dela Balkanskog poluostrva. Pri tome je, naročito, značajno da sastav vegetacije sačinjavaju glacijalne pridošlice s jedne i autohtoni arktotercijerni visokoplaninski tipovi (tercijerni oromediteranci) s druge strane. U slučaju zajednice *Viola grisebachianae – Saxifragetum* ove florističke karakteristike su na najbolji način ispoljene upravo na primeru roda *Saxifraga* koji je u zajednici zastupljen šaroko–pindskim endemičnim vrstama *Saxifraga sempervivum*, *Saxifraga scardica* (kao edifikatorima) i *Saxifraga coryophylla* s jedne strane, dok su, istovremeno, prisutne i arktotercijernske vrste *Saxifraga oppositifolia*, *Saxifraga aizoides* i *Saxifraga paniculata*, s druge strane.

ZAKLJUČAK

Fitocenološkim istraživanjem vegetacije krečnjačkih stena severne strane glacijalnog cirka Piribeg (lokalitet Crvene Karpe) na Šarplanini, utvrđeno je prisustvo hazmofitske zajednice *Viola grisebachianae – Saxifragetum – ass. nova*.

Osnovno obeležje vegetacije stena u cirku je veliko, kako kvalitativno, tako i kvantitativno učešće različitih vrsta roda *Saxifraga*, kojima je, inače, visokoplaninska flora Šarplanine najbogatija na celom Balkanskom poluostrvu.

Potpuni karakteristični skup zajednice *Viola grisebachianae – Saxifragetum* sačinjavaju vrste: *Saxifraga sempervivum*, *Saxifraga scardica*, *Viola grisebachiana*, *Carex laevis*, *Sesleria coerulans*, *Saxifraga oppositifolia* i *Aster alpinus* koje u najvećoj meri i fiziognomski karakterišu ovu zajednicu.

Zajednica je diferencirana na dve subasocijacije, s obzirom na kompaktnost matične stene i ekspanzivnost staništa: *typicum*, koja se razvija na relativno razdrobljenim krečnjačkim stenama, zapadne–severozapadne ekspozicije i *dryatosum*, koja obrasta „police” krupnih, pretežno severno ekspanzivnih, krečnjačkih blokova.

Zajednica *Viola grisebachianae–Saxifragetum* je predstavnik neobično bogate i florističko–cenološki značajne vegetacije stena Šarplanine. Istovremeno, ona dobro održava florističke odnose u vegetaciji stena visokoplaninskog područja centralnog dela Balkanskog poluostrva, za koje je karakteristično mešanje elemenata koji ulaze u sastav pojedinih zajednica: hazmofitsku vegetaciju visokoplaninskih stena sačinjavaju glacijalne pridošlice s jedne i autohtoni arktotercijerni visokoplaninski tipovi (tercijerne oromediteranske vrste), s druge strane. U zajednici *Viola grisebachianae–Saxifragetum* ove florističke karakteristike su na najbolji način ispoljene. Skoro podjednako učešće glacijalnih i endemičnih tercijernih orofita u zajednici *Viola grisebachianae–Saxifragetum* pokazuje složenost flore i vegetacije ovog područja.

LITERATURA

- Braun–Blanquet, J. (1951): Pflanzensozilogie, Wien.
- Ellenberg, H. and Mueller–Dombois, D. (1967): A key to Raunkiaer plant life forms with revised subdivisions, Ber. geobot. Inst. ETH, Zurich, 37, 56–73.
- Horvat, I. (1930): Istraživanje vegetacije na Dinarskim planinama. – Ljet. Jug. Akad., 44, 122–130, Zagreb.
- Horvat, I. (1931): Vegetacijske studije o Hrvatskim planinama – Knjiga II (Zadruga na planinskim stjenama i točilima), Rad. Jug. Akad., 241, 147–206, Zagreb.
- Horvat, I. (1935–1939): Istraživanje vegetacije planina Vardarske banovine 1, 2, 3, 4, 5. – Ljet. Jug. Akad. zn. umj., 47, 142–160, 48, 211–227, 49, 175–180, 50, 136–142, 51, 145–149, Zagreb.
- Horvat, I., Glavač, V., Ellenberg, H. (1974): Vegetation Sudosteuropas. – Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Jovanović–Dunjić, R. (1955): Tipovi pašnjaka i livada Suve plaine. – Zbor. rad. Instituta za ekol. i biogeografiju SAN, Knj. 6, No 2, 1–104, Beograd.
- Lakušić, R. (1968): Planinska vegetacija jugoistočnih Dinarida. – Glasnik Rep. Zav. zašt. prirode, No 1, 9–75, Titograd.
- Landolt, E., Hess, H., Hirzel, R. (1967–1972): Flora der Schweiz. – Band 1, 2, 3, Birkhauser Verlag, Basel und Stuttgart.
- Quezel, P. (1964): Végétation des hautes montagnes de la Grèce meridionale. – Vegetatio, 12, 5–6, 289–386.
- Quezel, P. (1967): La végétation des hauts sommets du Pinde et de L'Olympe de Thessalie. – Vegetatio, 14, 127–228.
- Quezel, P. (1967): A propos de quelques hebraies de Macédoine grecque. – Bull. Soc. bot. France, 114, 5–6, 200–210.
- Rajevski, L. (1960): Planinski pašnjaci severnog dela Šarplanine i njihova hranljiva vrednost. – Doktorska disertacija, MSCR, Beograd.
- Walter, H., Straka, H. (1970): Arealkunde. – Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.

S u m m a r y

VLADIMIR STEVANOVIĆ, SLOBODAN JOVANOVIĆ

**VIOLU GRISEBACHIANAE—SAXIFRAGETUM, THE NEW CHASMOPHYTIC
COMMUNITY ON THE LIMESTONE OF ŠARA MOUNTAIN**

Institute of Botany and Botanical garden,
Faculty of Sciences Beograd

The chasmophytic community *Viola grisebachianae—Saxifragetum* was established on the limestone rocks of the northern slope of a glacial cirque Piribeg (Crvena Karpa locality) on Šara mountain.

The most striking feature of the rock vegetation in the cirque is a high presence, both qualitative and quantitative, of different species of the genus *Saxifraga*; the high-mountain flora of Šarplanina is the richest of *Saxifraga* species comparing with the mountain flora from different regions of the Balkan peninsula.

The characteristic species combination of the community *Viola grisebachianae—Saxifragetum* consists of the following plants: *Saxifraga sempervivum*, *Saxifraga scardica*, *Viola grisebachiana*, *Carex laevis*, *Sesleria coerulans*, *Saxifraga oppositifolia* and *Aster alpinus*; they characterized this community physiognomically as well.

This community is divided into two subassociations: *typicum*, that grows on relatively crushed limestone rocks of the west-north-west exposure, and *dryatosum*, that covers the „shelves” of the large, mostly northern exposed, limestone blocks.

The community *Viola grisebachianae—Saxifragetum* is extremely rich and floristically-coenologically important chasmophytic vegetation of Šarplanina. At the same time, it is a very good representative of floristic relations of vegetation in the rock crevices of the highmountain region of the central part of the Balkan peninsula. The high mountain chasmophytic vegetation is composed of florogenetically different elements: the glacial newcomers from one, and the autochthonous arctotertiary high mountain plant types (the tertiary oromediterranean species) from the other side. The community *Viola grisebachianae—Saxifragetum* distinguishes by almost equal sharing of glacial and endemic tertiary orophytes, what, at the same time, points out the complexity of flora and vegetation of Šara mountain.